

*Хоменко Наталія,
аспірантка першого курсу
кафедри психології логопедії та інклюзивної освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ПРОФЕСІЙНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Освітній процес в сучасних закладах вищої освіти України усіх рівнів здійснюється відповідно до Стандартів вищої освіти. Слід нагадати, що дані Стандарти базуються на компетентнісному підході. Відповідно, здобувачі після закінчення ЗВО мають оволодіти певним переліком фахових компетентностей та програмовими результатами. Так, в Стандарті вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта в теоретичному змісті предметної області визначаються поняття, категорії, термінологія, концепції у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, принципи та їх використання [4]. Це є базою теоретичних знань для здобувачів у розумінні професійної термінології та її коректного використання. Тому постає потреба в аналізі наукових понять та термінів, та їх вжитку в сучасному освітньому процесі при підготовці майбутніх фахівців у сфері Спеціальної освіти.

У Професійному стандарті на групу професій вчитель-логопед та логопед вказано, що за результатами навчання, майбутні логопеди та вчителі-логопеди повинні «знати сучасний професійний термінологічний апарат, його сутність і генез. Вміти комунікувати з фахівцями закладу, де перебуває особа з ПМР, з фахівцями ІРЦ, ПО, залученими фахівцями, органами управління освіти з використанням коректної професійної термінології державною мовою [5].

Тривалий час термінологія зі спеціальної освіти пов'язувалась з використанням понятійного апарату медицини. Вживались терміни «аномальні діти», «діти з патологією розвитку, з дефектом розвитку» та ін. Поняття, які

пов'язані суто з медичною термінологією. В Декларації про права інвалідів, ухваленою Генеральною асамблеєю ООН визнається, що інвалідність є не медичною, а соціальною проблемою, проблемою прав людини [2].

Щодо самого поняття, то в побутовому вжитку ще й досі зустрічаються слова «інвалід», «каліка», «неповносправний», що є некоректним по відношенню до даних осіб. На сьогоднішній день використовуємо термін «особа з інвалідністю - особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності [3]. Сьогодні в Україні сформована достатня нормативно-правова база, яка захищає права і свободи осіб з інвалідністю та боротьби з дискримінацією.

На початку 90-х років XX ст. остаточно утвердилося розуміння того, що спеціальна освіта повинна орієнтуватися не на наявність захворювань, а на формування гармонійно розвинутої особистості на основі реалізації соціальної моделі допомоги, складовою якої є спеціальна педагогіка. Сама назва "спеціальна педагогіка" використовується як загальноприйнятий міжнародний педагогічний термін, оскільки узгоджується із сучасними гуманістичними орієнтирами світової системи освіти, а саме: коректність і відсутність принизливого для людини ярлика (дефективний, неспроможний, недорозвинутий та ін.) [2].

У деяких сучасних літературних джерелах можемо зустріти терміни «особа з відхиленнями розвитку», «діти з вадами розвитку». В сучасному науковому обігу доречнішим є поняття «порушення психофізичного розвитку». Припускаємо, що це пов'язано з відсутністю оновлених публікацій деяких видань, некоректним перекладом, проте які безумовно мають наукову та методичну цінність для студентів та викладачів ЗВО. Зважаючи на це, студенти, часто вагаються у доцільності використання даних термінів у тому чи іншому контексті. В сучасній фаховій мові зі спеціальної освіти використовуємо терміни «порушення інтелектуального розвитку», «порушення мовленнєвого розвитку», «порушення опорно-рухового апарату», «порушення зору» тощо. В Положенні про інклюзивно-ресурсний центр окреслені типи (категорії) особливих освітніх

потреб (труднощів): інтелектуальні, функціональні, фізичні, навчальні, соціоадаптаційні труднощі.

У розмовній мові можемо чути термін «невстигаючі діти», «особливі діти». Згідно чинного Закону України «Про освіту» вживається термін «особа з особливими освітніми потребами» - це «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [1].

Слід зауважити, що в рамках Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні, створений словник безбар'єрності, який активно поширюється серед української спільноти з метою вживання коректної термінології людьми по відношенню один до одного, в тому числі до осіб з особливими освітніми потребами.

Отже, розуміння та використання сучасної фахової термінології, її походження та генез є досить важливим у професійній підготовці майбутніх фахівців у сфері спеціальної освіти, що відображається на коректному її вжитку і серед усього населення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Мартинчук О.В., Маруненко І.М, Луцько К.В. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. – 364 с.
3. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: закон України від 21.03.91 №876-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. № 799 URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/016-Spets.osvita-bakalavr.28.07.pdf>

5. Професійний стандарт на групу професій «Вчитель-логопед», «Логопед». URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/658-profesijnij_standart.pdf